

1958

JAARVERSLAG

OVER

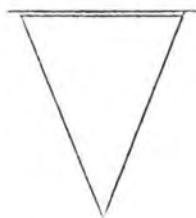
1958

STICHTING MENNO VAN COEHOORN

J A A R V E R S L A G

over

1 9 5 8

STICHTING MENNO VAN COEHOORN

J. Emeijer

W. H. COOL

Erevoorzitter, overl. 10 november 1958
Voorzitter van de Stichting van 1947 tot 1957

STICHTING MENNO VAN COEHOORN

opgericht 18 April 1932

Beschermheer: Z.K.H. de Prins der Nederlanden
Erelid: W.H. Schukking te 's-Gravenhage

J A A R V E R S L A G O V E R 1 9 5 8

INLEIDING

Als pendant van de fiere spreuk op het monument van de afsluitdijk, waar de woorden te lezen zijn: „Een volk, dat leeft, bouwt aan zijn toekomst”, zouden wij kunnen stellen: „Een volk, dat bouwt aan zijn toekomst, vergeet zijn verleden niet.”

Daarom, indien de Stichting „Menno van Coehoorn” nog niet bestond, zou zij vandaag moeten worden opgericht.

Immers het is de Stichting „Menno van Coehoorn”, genoemd naar Nederlands grootste vestingbouwmeester, de evenknie van de in Frankrijk beroemd geworden Vauban, die zich deze hoge doelstelling voor ogen heeft gesteld.

Zij wil bewaren „zinrijke overblijfselen en eerbiedwaardige tradities uit ons nationaal verleden”, zo spreekt zij het uit in haar statuten en zij richt daarbij het oog in het bijzonder op het bevorderen van de instandhouding van oude, buiten (militair) gebruik gestelde vestingwerken in Nederland; gedenktekenen van geschiedenis en kunst, maar ook vaak „Natuurmonumenten”, die gedaante weten te geven aan het Nederlandse landschap.

Het Nederlandse landschap dat ons lief is, omdat wij daaruit stoffelijk zijn voortgekomen, omdat onze voorouders daarin leefden en streefden, en, na een leven van arbeid, te rusten werden gelegd.

In en om de verdedigingswerken, die „Menno van Coehoorn” wil behouden en bewaren, streed het voorgeslacht voor de vrijheid en vooruitgang, waardoor Nederland is geworden wat het heden is.

Ook in het jaar 1958 heeft de Stichting dit werk weer kunnen verrichten, dank zij de steun van een gestadig groeiend aantal donateurs en begunstigers. Niet in het minst verleenden haar correspondenten daarbij grote hulp. Door een innige samenwerking met instanties als de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, de Bond Heemschut, de Nederlandse Heide Maatschappij, het Staatsbosbeheer en andere, was het mogelijk, dat de Stichting haar behoudend werk weer met vrucht mocht verrichten.

Zeker er waren ook teleurstellingen te boeken, voortkomende uit onbegrip bij hen, die beter moesten weten, maar ook, omdat het Dagelijks Bestuur zich in verscheidene gevallen geplaagd zag voor een voldongen feit. Niet minder heeft de z.g. „bestedingsbeperking" een grote remmende werking uitgeoefend op de uitvoering van herstelplannen, die voor verschillende objecten zijn gemaakt of in voorbereiding zijn.

Met dank wordt gewag gemaakt van de voor dit jaar verhoogde Rijkssubsidie aan de Stichting, hetgeen niet zeggen wil, dat hierdoor de financiële zorgen, met name, die verband houden met het onderhoud van het erfpachtbezit Willemstad niet groot meer zouden zijn.

Pogingen om andere subsidies aan te trekken dienen daarom in de komende tijden nog steeds de volle aandacht van het Dagelijks Bestuur te behouden.

BESTUREN, COMMISSIËN EN CORRESPONDENTEN

Onze Beschermheer, Z.K.H. Prins Bernhard, werd ook dit jaar weer het jaarverslag van de Stichting aangeboden.

HOOFDBESTUUR EN DAGELIJKS BESTUUR

In de loop van het jaar 1958 heeft het Hoofdbestuur drie leden door de dood verloren. Het waren de heren H. Cleyndert Azn. te 's-Gravenhage, die de Ver.

tot behoud van Natuurmonumenten in Nederland en dr. J.A. Bierens de Haan, die de Bond Heemschut in het Hoofdbestuur vertegenwoordigde en onze Ere-Voorzitter, de heer W.H. Cool, die op 76-jarige leeftijd den 10e November 1958 overleed.

Met warme erkentelijkheid gedenken wij de grote belangstelling en medewerking, die elk der overledenen in het belang van de Stichting heeft getoond. De heer Cleyndert was sedert 1935 lid van het Hoofdbestuur, terwijl de heer Bierens de Haan, sedert 1932 begunstiger, in 1945 zitting nam in het Hoofdbestuur. De heer Cool werd eerst na zijn pensionering in 1947 begunstiger van de Stichting, doch zag zich reeds in hetzelfde jaar op 25 November, geroepen om de Voorzittersshamer op te nemen in de plaats van den heer H.P.J. Bloemers, die op 16 September daaraan voorafgaande was overleden. Na bijna 10 jaren met zeer veel ijver en beleid voor de Stichting op de bres te hebben gestaan, moest hij om gezondheidsredenen het werk, dat hem zo na aan het hart lag, neerleggen. De jaarvergadering 1957 erkende zijn grote verdiensten door hem het Ere-Voorzitterschap van de Stichting aan te bieden. Zijn bezielend voorbeeld en beminlijke persoonlijkheid zullen bij ons steeds in dankbare herinnering blijven.

Zo vallen, die ons voorgingen, weg; het werk blijft bestaan en wij eren de nagedachtenis van hen, die ons ontvielen het meest door met meer ijver het werk, dat zij neerlegden, voort te zetten, bezield door hun lichtend voorbeeld; dat zij rusten in vrede!

De aan de beurt van aftreden zijnde leden van het Hoofdbestuur, de heren Jhr. Six van Wimmenum, Jhr. F.C.J.M. van Rijckevorsel, G.A. Overdijkink en W.H. Schukking, zagen zich op de jaarvergadering van 1958 in hun functies herkozen. Allen namen de herbenoeming aan. Het Hoofdbestuur werd uitgebreid door de benoeming van de heer E.D. van Wijngaarden

te Naarden, terwijl Ir. J. Loeff door het Bestuur van de Ned. Ver. tot behoud van Natuurmonumenten in Nederland in ons Hoofdbestuur werd afgevaardigd in de plaats van wijlen de heer H. Cleyndert Azn.; de heer J.L.H.A. Antoni door het Bestuur van de Bond Heemschut werd aangewezen om wijlen dr.J.A. Bierens de Haan te vervangen en Mr. R. Hotke de Rijksdienst voor de Monumentenzorg in het Hoofdbestuur zal vertegenwoordigen.

Van het Dagelijks Bestuur werd het aftredend lid, de adviseur van de Stichting W.H. Schukking weer herkozen.

STUDIE-COMMISSIE

Samenstelling: Voorz. W.H. Schukking te 's-Gravenhage

Secr. C.A. de Bruijn te Oegstgeest

Leden: Dr. J.W. Wijn te 's-Gravenhage

L.J. Spanjaardt Speckman

te 's-Gravenhage

A.H. Mohr te 's-Gravenhage.

Zoals reeds in het vorige jaarverslag gemeld werd, is vertraging ontstaan in de afwerking van het tweede deel van de Atlas van historische Vestingwerken in Nederland. De oorzaken van deze vertraging zijn helaas nog niet opgeheven. Gelukkig heeft de Commissie in dit verslagjaar de eerste aflevering van dit tweede deel (de provincie Overijssel) kunnen doen verschijnen. Deze werd gunstig ontvangen en beoordeeld. Een bevredigend aantal begunstigers en ook buitenstaanders deden bestellingen.

Om de prijs zo laag mogelijk te kunnen houden werd de tekst in Offset-druk uitgevoerd. De daarbijgevoegde kaart is overeenkomstig de belofte, in het vorige jaarverslag afgelegd, beduidend beter geworden, ook wat de kwaliteit van het papier aangaat. Inmiddels wordt gestaag voortgewerkt aan het gereedmaken van de 2e aflevering (de provincie Gelderland). Deze provincie omvat een groot aantal

grote en kleine vestingwerken en een omvangrijke hoeveelheid literatuur hierover moest kritisch worden bestudeerd.

Naar verwachting zal dit gedeelte in het voorjaar van 1959 verschijnen.

CORRESPONDENTEN

In de lijst van correspondenten kwamen dit jaar geen mutaties voor. Verschillende van hen toonden hun activiteit door het aanbrengen van begunstigers, door het Bestuur attent te maken op dreigende aantasting van objecten in hun ressort en door het in woord en geschrift propaganda maken voor het doel van de Stichting. Van hen, die het Dagelijks Bestuur het meest steunden, mogen genoemd worden de heren H. Stam, L.J. Morreau, dr. J. Belonje, ir. J.D.M. Bardet, H. Voogd en K. Dekker. De heer Maris te Willemstad, die als vertegenwoordiger van de Stichting met deze vesting zeer vele bemoeienissen heeft, wordt hiervoor in het bijzonder een woord van dank toegebracht.

DONATEURS EN BEGUNSTIGERS

De gemeente Naarden trad toe als donateur van de Stichting.

Als begunstiger van de Stichting mochten we inschrijven:

J.H.A. van Heek te 's-Heerenberg
 A.P. Witlox te Maastricht
 A.R.A.L. Norenburg te Maastricht
 A.C. Recourt te Rijswijk (Z-H)
 A.J. van der Poel te Terneuzen
 J.A. van der Poel te Terneuzen
 R.R. Visser te Terneuzen
 E.W. van Popta te 's-Gravenhage
 Mevr. M. Buchmann-Antoni te Amsterdam
 M.J.O. Branse te Blaricum
 F. van Suchtelen te 's-Gravenhage

Ir. J.J. Pilon te Leeuwarden
 Ir. J. Siebelink te Amsterdam
 G. van Heek te Bilthoven
 Ir. J.J. Kruijs te Voorburg

De begunstigers: J.H. Ackerstaff te Arnhem, J.K.M. Bottema te Arnhem en M.A. de Lange te Heiloo hebben met ingang van 1 Januari 1959 als zodanig bedankt, terwijl vier begunstigers door overlijden moesten worden afgevoerd, n.l. wijlen Dr. J.A. Bierens de Haan, H. Cleyndert Azn, W.H. Cool en Jhr. W. Roëll.

Na deze mutaties bedroeg op 1 Januari 1958 het aantal:

Donateurs 47 — Begunstigers 219

FINANCIËEL OVERZICHT 1958

	<u>Lasten</u>	<u>Baten</u>
Contributies	—	f. 714,50
Intrest	—	" 395,83
Willemstad	f. 3.652,90	" 3.443,16
Secretariaat	" 864,06	—
Rente en bijdragen aan derden	" 44,—	—
Diverse onkosten	" 137,09	—
Nadelig saldo	—	" 144,56
	f. 4.698,05	f. 4.698,05

V E R G A D E R I N G E N

JAARVERGADERING

Op 25 April 1958 kwam het Hoofdbestuur in jaarvergadering bijeen in de vergaderzaal van de Rijksgebouwendienst te 's-Gravenhage, hiervoor door deze Rijksdienst welwillend ter beschikking gesteld. Behalve de bekende punten op de agenda van een jaarvergadering zoals de notulen, het verkiezen van leden van het Hoofd- en Dagelijks Bestuur (zie al-

daar) en het dechargeren van de penningmeester kwamen de volgende zaken aan de orde:

Op voorstel van het Dagelijks Bestuur werd de heer E.D. van Wijngaarden te Naarden benoemd verklaard als lid van het Hoofdbestuur, waarna hij werd binnengeleid en door de Voorzitter met enige woorden van welkom werd geïnstalleerd.

Vervolgens bracht de Voorzitter de nagedachtenis in herinnering van wijlen de heren Jhr.Mr.Dr. A.B.G.N. van Rijckevorsel en Jhr.Mr. F.L.J. van Rijckevorsel, die in het jaar 1957 aan de Stichting door de dood waren ontvallen.

De Voorzitter kon verder met dankbaarheid mededelen, dat het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen aan de Stichting over 1957 een aanvullend subsidie heeft verleend van f 1500,-. Onderzocht wordt nog, of het Rijkssubsidie over de komende jaren enigszins verhoogd kan worden, hetgeen in verband met de steeds stijgende exploitatiekosten voor het onderhoud van Willemstad en het steeds kleiner worden van het hiervoor bestemde fonds noodzakelijk werd geacht.

In de kascommissie voor 1958 werden benoemd de heren Boost, Weezeman en Van Wijngaarden.

KWESTIE NAARDEN

Alvorens de behandeling van het verslag 1957 aan de orde te stellen deed de Voorzitter enige mededelingen over de vesting Naarden. Reeds in de vergadering van het Hoofdbestuur van 18 April 1957 is opgemerkt, dat de toestand, waarin dit unieke voorbeeld van vaderlandse vestingbouwkunde verkeert, bedroevend slecht is. Sedertdien is een jaar verlopen en nog steeds is het herstel niet ter hand genomen. De kosten van de restauratie worden geraamd op 3,6 miljoen gulden. De vraag rijst wie dit zal betalen, want ook de uiterst actieve stichting „Vrienden van de vesting Naarden" heeft geen geld beschikbaar. Opgemerkt werd, dat deze kwestie in in een welhaast hopeloze impasse is geraakt, omdat

het Ministerie van Oorlog als huidige beheerder practisch niets aan de vesting ten koste kan leggen, terwijl het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, dat in beginsel bereid is de vesting als monument over te nemen, evenmin over de voor herstel nodige fondsen beschikt. Verder werd betoogd, dat dus een andere weg moet worden ingeslagen. De Regering moet hare verantwoordelijkheid voor dit unieke monument, dat zelfs in Engelse en Amerikaanse wetenschappelijke geschriften ten voorbeeld wordt gesteld, inzien. De Stichting „Vrienden van de vesting Naarden" doet haar best de publieke belangstelling voor Naarden zoveel mogelijk aan te wakkeren. De Voorzitter concludeerde, dat men dus moet komen tot een bundeling van alle krachten, die een beroep op de Regering in haar geheel zal doen. Aan deze actie zouden naast „Menno van Coehoorn" moeten deelnemen de Stichting „Vrienden van de vesting Naarden", de gemeente Naarden, de Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond, de Bond Heemschut, het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap en Stad en Lande van Gooiland. Als eerste stap moet de overdracht van de vesting aan het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen worden gezien; de tweede stap is het verkrijgen van een zekere som gelds per jaar, zodat regelmatig de uitvoering van een etappe van de restauratie is gewaarborgd. De vergadering ging daarmee akkoord en legde de verdere behandeling in handen van het Dagelijks Bestuur.

JAARVERSLAG

Het jaarverslag 1957 ontlokte zoals gewoonlijk enkele vragen en werd na enige discussie met dank aan de Secretaris, die het samenstelde en het Dagelijks Bestuur, dat het aanbood, door de Hoofdbestuur aanvaard.

VERGADERING BETREFFENDE HERSTEL VAN DE VESTING NAARDEN

De 4e November 1958 heeft op initiatief van de Stichting te Amsterdam, in de zaal van het Kon.

Oudh. Genootschap in het Rijksmuseum een overleg plaats gehad inzake het herstel van de vesting Naarden.

Aan dit overleg werd deelgenomen door het voltallig Dagelijks Bestuur van de Stichting, de heer N.J.C. Kramer, Burgemeester van Naarden, de heren: A.M. van de Waal voor het K.O.G., J.L.M.A. Antoni voor de Bond Heemschut, Ir. C.L. Temminck Groll voor de K.N.O.B., Mr. J.Th. Bonnerman voor Stad en Lande van Gooiland, J.W. Heijsteeg voor Gemeentewerken te Naarden, Jhr. J.F. Berg en E.D. van Wijngaarden voor de Stichting „Vrienden van de vesting Naarden”, G. Slappendel voor de Dienstaking der Genie te Naarden, J. Verhaar voor „Lions International” in het Gooi en Ir. W. Laer, Districtshoofd van de Dienst aanvullende Civieltechnische Werken.

Twee zaken kwamen in deze bijeenkomst zeer duidelijk naar voren, n.l. de grote ongerustheid over de toestand van het monument Naarden en het ernstige voornemen om gezamenlijk alles te willen doen om aan het dreigend verval een duidelijk halt toe te roepen. Een weldadig aandoende eensgezindheid, welke zich o.a. demonstreerde in de laatste woorden op deze vergadering, tot groot genoegen van de aanwezige leden van ons Dagelijks Bestuur door de Burgemeester van Naarden gesproken, waarin hij namens het tegenwoordig Gemeentebestuur verklaarde: „Wij geven de verzekering, dat het ons ernst is met ons streven, het verleden te vergeten en allen, die het wèl menen met de vesting, open tegemoet te treden.”

De bespreking over de financiële mogelijkheden vormde wel de hoofdschotel van de agenda. Hoeveel zal een restauratie moeten kosten en waar zal het geld hiervoor moeten worden gevonden? Eén lichtpunt was de mededeling van Naarden's Burgemeester, dat „Lions International”, een wereldorganisatie voor goede diensten, de vesting Naarden heeft geadopteerd en voornemens is een krachtige steunactie hiervoor op touw te zetten. Als het particulier initiatief zó voortgaat, zal de Overheid zeker moeten volgen. Daarom werd besloten in een gezamenlijk adres, dat

door een deputatie uit de vergadering in audiëntie aan de Minister-President zou worden aangeboden, de Regering te overtuigen van de noodzaak tot herstel van de vesting en te verzoeken jaarlijks een bedrag op de begroting te plaatsen om deze restauratie in etappen te kunnen doen uitvoeren. Door de Kabinetscrisis van December 1958 wordt deze actie echter weer vertraagd.

Tevens werden twee werk-comités benoemd om de voorbereidende maatregelen te overwegen.

De Commissie, die de technische uitvoering van de restauratie zal bezien, bestaat uit de heren: L.J. Spanjaardt Speckman, de Directeur van Gemeentewerken van Naarden, J.W. Heijsteeg, de 1e Luitenant van Fortificatiën, G. Slappendel, J.A.L. Bom, hoofdarchitect van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg en E.D. van Wijngaarden, Secretaris van de Stichting „Vrienden van de vesting Naarden“. Op 11 November 1958 kwam dit Comité voor de eerste keer bijeen. In de volgende bijeenkomsten kwam men tot het opstellen van een werkplan. Het z.g. Organisatie-Comité wordt gevormd door de heren N.J.C. Kramer, Jhr. J.F. Berg en L.J. Spanjaardt Speckman, die op 9 December 1958 het adres aan de Ministerraad hebben aangeboden, aan de Minister-President.

Met spanning zien wij uit, hoe deze actie zich in het volgend verslagjaar zal ontwikkelen. Moge het resultaat van deze ontwikkeling het behoud van het Monument Naarden ten gevolge hebben, opdat de wens van de bouwers, gegrift in de bekende gedenksteen van 1676 in vervulling zal gaan:

„Het nageslacht, dankbaar zijnde, houde het duurzaam in stand!“

Het Dagelijks Bestuur kwam in 1958 tienmaal in vergadering bijeen en kon daarvoor steeds een dankbaar gebruik maken van de door de Rijksdienst voor de Monumentenzorg welwillend beschikbaar gestelde kamer, waar ook archief en bibliotheek bewaard worden.

BEZOEKEN

Leden van het Dagelijks Bestuur bezochten in 1958 de volgende historische vestingwerken:

St. Andries (oud)
 Hellevoetsluis
 Heusden
 Hulst
 Kwadijk (fort)
 Naarden
 Oostvoorne
 Retranchement
 Sluis
 Willemstad

EXCURSIE

De excursie op Zaterdag 14 Juni 1958 voerde de ca. 50 deelnemers(sters) naar de v.m. stelling: Hellevoetsluis - Brielle en naar de v.m. kustbatterij bij de „Steenen Baak" te Oostvoorne, waarin zich de in het jaar 1957 door de Provinciale Waterstaat geres-taureerde kogelgloeioven bevindt.

De deelnemers, die niet per eigen vervoermiddel kwamen, verzamelden zich tegen 9.35 uur aan het Centraal Station te Rotterdam, waarna per autobus naar Hellevoetsluis werd gereden.

In het Raadhuis, het oude gebouw van de „Admirali-teit van de Maze", werden de dames en heren op gast-vrije en vriendelijke wijze ontvangen met een kopje koffie en een oriënterende speech van de Burgemees-ter van Hellevoetsluis, Jhr. T.A.J. van Eijsinga. Vervolgens werd, onder leiding van de Majoor Eerst aanw. Ingenieur der Genie, J.D. Heybroek, een rond-gang gemaakt langs de werken van dit uitzonderlijk Monument van laat-17e eeuwse vestingbouwkunst. On-danks verval en vernielingen immers is het de stad gebleven, waarvan de Staten van Holland in 1622 vol trots begonnen te dromen.....„een veste rond een „haven, die een vloot in tijden van gevaar veilig-„heid zou moeten waarborgen - een fort, dat het „vreemdste zou zijn van heel het land, omdat de

„wallen niet het land, maar het water beschermend „moesten omsluiten“, zo lazen wij ergens.

In de kazerne „Haarlem“ gaf Majoor Heijbroek een korte, historische uiteenzetting van de vesting en vertoonde daarbij enkele oudere en nieuwere tekeningen op het witte doek.

Een rondgang langs de wallen eindigde bij een uniek voorbeeld van vroegere bouwkunst „het Dok“, dat het tweede der wereld genoemd werd.

Het ligt, in baksteen gemetseld, achter de haven tegen de wallen. De schipdeur, dat is de beweegbare afsluiting van het dok, is nog in gebruik. Een motor neemt thans de plaats in van de oude stoommachine uit 1802, de vierde in Nederland.

Het dok kan in twee vakken worden gescheiden; de totale inhoud werd berekend op 11.500 m³ water. Om het schip droog te kunnen zetten werd gebruik gemaakt van het feit, dat de vestinggracht achter het dok twee en een halve meter lager lag dan de haven. De ontwerper, Jan Blanken, liet daartoe een verbinding graven van het dok naar de gracht. Door deze verbinding stroomde 7000 m³ water weg als een schuif werd weggetrokken. De rest (4500 m³) werd weggepompt. Tegen 13 uur vertrok het gezelschap, om, na een kort bezoek aan het Werk op de Noorddijk, via het Werk op de Penserdijk het oude Brielle te bereiken, waar ieder zich in „de Nymph“ de aldaar opgediende lunch best liet smaken.

Als dessert vergastte onze Adviseur, de heer W.H. Schukking, ons weer op een interessante causerie. Aan de hand van enkele oude tekeningen werd de aandacht van de aanwezigen bepaald bij de geschiedenis der v.m. kustbatterijen op het eiland Voorne, waarvan de nog vrij goed intact zijnde batterij bij de „Steenen Baak“, met gerestaureerde kogelgloeioven, aan het eind van de excursie werd bezocht.

Ook kon de heer Schukking de verblijdende mededeling doen, dat de aflevering met kaartblad „Overijssel“ als deel IIa van de Atlas was gereedgekomen en na de maaltijd voor de gegadigden verkrijgbaar was.

Vóór de reis naar Oostvoorne vervolgd werd, alwaar deze leerzame excursie werd beëindigd, werd te Brielle nog een wandeling gemaakt langs historische belangrijke monumenten en de wallen.

CONTACTEN, PROPAGANDA, ENZ.

De Nederlandse Vereniging tot bescherming van vogels trad bij monde van haar Voorzitter Mr. J.W. Vogel, met ons Dagelijks Bestuur in overleg over de mogelijkheid oude, vrij geïsoleerde vestingwerken te bestemmen tot broedplaats van in ons land met ondergang bedreigde vogelsoorten. Wij hebben de heer Vogel o.a. gewezen op de in de Gelderse Vallei gelegen verlaten werkjes van de v.m. Greblinie.

Met de afdeling Schooluitzendingen van de N.C.R.V. (Nederlandse Chr. Radiovereniging) mocht het Dagelijks Bestuur op haar verzoek met enige vertegenwoordigers een onderhoud hebben over de mogelijkheid voor hen een z.g. „Striples" samen te stellen om de hogere klassen van de Lagere School een beeld te geven van de historische vestingbouw en de landelijke schoonheid van oude vestingwerken.

Aan hen werd medewerking toegezegd bij het zoeken van fotomateriaal voor het samenstellen van de beeldfilm en hulp bij het opstellen van de begeleidende tekst, welke uit de aard van de zaak in een voor de jeugd bevattelijke vorm moet worden gesteld.

Na overleg met de Rijksdienst voor de Monumentenzorg werd overeengekomen het gezamenlijk bezit van lantaarnplaatjes over oude vestingwerken en wat hiermede in verband staat, te combineren en te catalogiseren, hetgeen aan beide partijen bij het doen houden van lezingen en het voeren van propaganda, zeker ten goede zal komen.

BEMOEIINGEN VAN DE STICHTING TEN AANZIEN VAN HET
BEHOUD VAN HISTORISCHE VESTINGWERKEN

DRENTHE

Coevorden

Onze begunstiger, de architect Ir. H. van Oerle te Leiden, bezig met de bouw van een nieuw Raadhuis te Coevorden, vond bij het graafwerk, dat in voorbereiding was, aldaar enige muurresten en vroeg aan de Adviseur van de Stichting inlichtingen hierover. Hem werd medegedeeld, dat het kasteel was gelegen binnen een omwalling, die de vorm had van een gebastioneerde vijfhoek. Oude tekeningen zijn hiervan bekend, o.a. bij van Deventer en Orlers. Bij de bouw van de vesting in de jaren 1597-1607 (zie tekening op de omslag van dit verslag), is deze citadel onaangetast gebleven, evenals bij latere modernisering tot de slooping van de vesting in de 19e eeuw.

De gevonden muurresten zullen afkomstig zijn van het voormalig kasteel.

GELDERLAND

St. Andries (oude fort)

De provincie Gelderland is bezig met de aanleg van een nieuwe weg no 34 „de van Heemstrabaan“, welke van Nijmegen door het land van Maas en Waal naar de Bommelerwaard ten Zuiden van de Waal zal lopen. Bij Heerewaarden zal deze weg het oude fort St. Andries moeten doorsnijden. Hierover werd door de Hoofdingenieur-Directeur van de Provinciale Waterstaat in Gelderland advies gevraagd aan de Stichting.

Toen enige jaren geleden plannen bestonden het terrein van dit uit 1599 daterend fort af te tichelen (zie jaarverslag 1956 pag. 9) gaven Gedeputeerde Staten van Gelderland de wens te kennen, dat de overblijfselen van het fort zouden worden gespaard. Thans, nu het om een verkeersweg gaat, zijn Gedeputeerde Staten van een ander inzicht.

Toegegeven moet worden, dat andere in aanmerking komende tracés weer andere grote bezwaren meebrengen, financieel of verkeer-technisch. Het Dagelijks Bestuur heeft zich daarom, zij het node, niet willen verzetten tegen de doorsnijding van het oude fort.

De uitvoerende ingenieurs verklaarden in een persoonlijk onderhoud met ons Dagelijks Bestuur het werk zoveel mogelijk te zullen sparen en zegden toevolgens omtrent de details nader overleg met de Stichting te zullen plegen.

Inmiddels heeft echter de afdeling Monumentenzorg van het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen er bij Gedeputeerde Staten van Gelderland op aangedrongen een zodanige wijziging van het ontworpen tracé in overweging te nemen, dat het fort zal worden gespaard.

Doesburg (Hoge en Lage Liniën)

De oude begroeiing en beplanting op de Hoge en Lage Liniën van Doesburg dreigt het geheel te overwoekeren, waarom de Ned. Heide Mij aan de Rijksdienst voor de Monumentenzorg heeft voorgesteld over te gaan tot het snoeien en gedeeltelijk opruimen hiervan. Hierover zal echter eerst het advies van Staatsbosbeheer moeten worden gevraagd, welk lichaam immers in de jaren 1948-1949 het plan voor de nieuwe beplanting heeft gemaakt.

In het Doesburger Streekblad van 8-10-'58 kwam, onder de titel „De Batterijen“, een artikel voor, waarin er op gewezen werd, dat de openstelling voor het publiek van de Hoge en Lage Liniën een eis is voor de zo hoog nodige recreatie van de steeds groeiende bevolking van Doesburg. Het Dagelijks Bestuur van Menno van Coehoorn heeft in een brief aan de Redactie van dit blad de nadruk gelegd op het feit, dat de gemeente Doesburg tot dusverre, ten aanzien van de overdracht in onderhoud van deze vestingwerken aan haar, een afwachtende houding heeft aangenomen en dus de kwestie van het openstellen voor de re-

creatie in belangrijke mate van de Gemeente afhankelijk is.

De redactie van het „Streekblad" nam dit schrijven in extenso in zijn kolommen op, zodat de Doesburgse burgers te weten zijn gekomen, waarom zij nog steeds niet in de „Batterijen" mogen wandelen.

Neder-Hemert

Volgens het mededelingenblad van O.K.en W. van 4 Nov. '58 heeft het Rijk een terrein aangekocht, omvattende de ruïne van het kasteel, grachten, schans en wiel, met bestemming tot natuurreservaat. Kasteel en schans hebben in de tachtigjarige oorlog een rol gespeeld.

Zutphen

De heer N.D. Horsting, begunstiger van de Stichting, heeft ons via de Correspondent, de heer H. Stam, bericht gezonden van het opnemen, in het uitbreidingsplan voor Zutphen, van het v.m. ravelijn tussen de Warnvelderweg en de Doetinchemmerweg aldaar, hetgeen ten gevolge zal hebben, dat dit ravelijn vermoedelijk vergraven zal worden.

Dit v.m. ravelijn behoorde tot de later aangelegde werken van de reeds omstreeks 1450 ommuurde voorstad „Spittaal" of „hospitaalstad" geheten. De aangelegde versterking werd naar de eis van die tijd voorzien van rondelen en bolwerken. De twee aan de Oostzijde gebouwde bolwerkjes, waren klein en lagen vrij ver uitelkaar. Daarom heeft men bij de verbeteringen in de 17e eeuw tussen deze beide bastions een ravelijn aangelegd.

De toestand van dit ravelijn is op het ogenblik zó, dat men, na afdamming van de ravelijnsgracht op het midden van de beide facen, om de saillant heen een waterkom heeft gekregen, die als zweminrichting wordt gebruikt.

Het Gemeentebestuur van Zutphen is van oordeel, dat vooral door het op die plaats ontbreken van belendende v.m. vestingwerken, dit ravelijn van zo weinig historische betekenis is, dat het behoud daar-

van niet van overwegend belang is.

Inmiddels heeft het Dagelijks Bestuur de aandacht van het „Wijnhuisfonds" op deze kwestie gevestigd.

NOORD-HOLLAND

Beverwijk (Linie van)

Zoals in het vorige jaarverslag (1957 pag. 12) werd vermeld, heeft het Dagelijks Bestuur zich nogmaals gewend tot de Rijkscommissie voor de Monumentenzorg, teneinde langs deze weg bij vernieuwing de aandacht van de Minister van O., K. en W. op de Linie te vestigen.

Bij schrijven van 14 Juni 1958 heeft de Staatssecretaris van O., K. en W. aan de Gedeputeerde Staten van Noord-Holland medegedeeld, dat de nog aanwezige lunetten, welke zijn vermeld in de voorlopige lijst der Nederlandse Monumenten van Geschiedenis en Kunst dienen gespaard te blijven.

In verband hiermede zal Z.Exc. het op prijs stellen, indien het bestemmingsplan, behorende bij het ontwerp-streekplan IJmond-Noord, zódanig wordt gewijzigd, dat het behoud van de lunetten verzekerd is.

Hinderdam

Een van de Bestuursleden van de Unie van Watertoe-risten, welke thans het v.m. fort Hinderdam in huur heeft, de heer G.H.C. Hooft, schreef in het orgaan van genoemde Unie „de Golfslag" een serie interessante artikelen over de geschiedenis van deze reeds oude sterkte.

Krommeniedijk-Zuidwijkermeer (Linie)

Een krantenbericht over de aanleg van een bos bij het v.m. fort St. Aagtendijk was aanleiding voor het Dagelijks Bestuur oplettend gade te slaan, wat hier mogelijk stond te gebeuren. Waar dit bos de Linie Krommeniedijk-Zuidwijkermeer ongemoeid zal laten, bestaat onzerzijds tegen de aanleg geen bezwaar.

Kwadijk (fort)

Aangezien dit fort in de v.m. stelling van Amsterdam nimmer is voltooid en feitelijk slechts een onvolledig aardwerk is, kon aan het Staatsbosbeheer op een desbetreffende vraag worden geantwoord, dat, hoewel aan het fort historische waarde moet worden toegekend, het door het Dagelijks Bestuur niet zó belangrijk werd geacht, om als historisch Monument in stand te worden gehouden.

Naarden

1. Het Gemeentebestuur van Naarden vroeg toestemming aan het Ministerie van Oorlog om, terwille van een betere verkeersmogelijkheid, een gedeelte van de Westwalstraat aldaar te mogen verbreden door het afgraven van de rugweer bij de ingang van de poterne naar de rechter lage flank van het bastion Nieuw-Molen en een gedeelte van de wal. Aangezien het hier ging om een toevoeging van na 1875 zonder betekenis voor het aanzien van de vesting in haar geheel, is tegen de afgraving van de rugweer onzerzijds geen bezwaar gemaakt en werd door de Minister van O., K. en W. hiervoor toestemming verleend.
2. Bij de restauratie in de zeventiger jaren van de vorige eeuw werden de zes bastions niet alleen van gebouwen voorzien maar ondergingen de aardwerken van de Bastions Katten, Oranje, Promers en Turfpoort, een grondige verandering. De voor Naarden zo typische naar binnen gebogen afrondingen tot betere verdediging van de saillant van bastions en ravelijnen, toegeschreven aan de in 1678 aangestelde Ordinaris Ingenieur Jan Baptiste de Bombel (zie pag. 52 van het boekwerk Naarden 1350-1950) werden in Oranje, Promers en Turfpoort vervangen door mortierkazematten. In het bastion Nieuw-Molen (evenals in Oud-Molen) is deze afronding met poterne naar de saillant bewaard gebleven. De in dit bastion geplaatste gebouwen zijn in een dusdanige vervallen staat

komen te verkeren, dat bij de Stichting „Vrienden van de Vesting Naarden" het plan opkwam aan de Minister van O., K. en W. te verzoeken deze gebouwen te laten verwijderen en het bastion weer in de toestand te brengen, zoals het van 1685 tot 1875 geweest is. Aangezien de Genie zand en de mobiele colonne puin kunnen gebruiken, zou deze reconstructie zonder bijzondere kosten voor het Rijk kunnen worden tot stand gebracht. Na een gunstig advies van het Dagelijks Bestuur en de goedkeuring van de Rijkscommissie voor de Monumentenzorg, heeft de Minister van O., K. en W. zijn toestemming voor de afbraak en de nodige afgravingen verleend. Hierdoor is het mogelijk, dat de Stichting „Vrienden van de vesting Naarden", wanneer haar t.z.t. ook dit bastion in huur zou zijn afgestaan, aan de bezoekers van haar museum eveneens zal kunnen laten zien een bastion volgens de oude- (Nieuwe Molen) en een volgens de nieuwe stijl (Turfpoort), hetgeen de bezienswaardigheid van de oude vesting Naarden zeker ten goede zal komen.

3. De onderhandelingen betreffende de overdracht van een deel van de vestingwerken zijn nog steeds gaande. Hoe deze overdracht zich ten slotte zal voltrekken is nog een vraag. Immers, het Ministerie van Oorlog wil en moet de beschikking houden over de gebouwen, welke zich in vier van de zes bastions bevinden. Zal dit Ministerie naast de onderhoudsplicht voor deze gebouwen ook die van de bastions (met wallen en bekledingsmuren) waarin deze gebouwen gelegen zijn voorlopig behouden? Zal de rest van de vesting worden overgedragen aan O., K. en W. of aan de gemeente Naarden?
4. Voor wat de restauratie van de vesting, in het bijzonder van de bekledingsmuren, aangaat, mogen wij verwijzen naar de bijlagen.

Texel (Oude Schans)

Nadat de Grondkamer toestemming had verleend voor de verkoop aan de Stichting Menno van Coehoorn, passeerde de akte hiervoor op 12 Mei 1958, bij welke akte tevens werd bepaald, dat het object onmiddellijk werd overgedragen aan de Vereniging tot behoud van Natuurmonumenten in Nederland, die de Oude Schans verder zal onderhouden en bewaren.

ZUID-HOLLAND

Gorinchem

Bestond aanvankelijk de vrees, dat men voor een nieuwe weg in het ruilverkavelingsgebied Tielerwaard-West een doorgang zou zoeken tussen twee aan de Oostzijde van de stad gelegen bastions, waarop deze weg uitloopt, later werd bekend, dat de nieuwe weg een aansluiting zal krijgen op de Zuider-Lingedijk, buiten de vesting dus, zodat de wallen van de stad geen gevaar lopen.

Hellevoetsluis

Een poging van het Gemeentebestuur van Hellevoetsluis om gedeelten van de v.m. vesting, welke nog in handen zijn van het Ministerie van Oorlog aan de gemeente over te doen dragen is gestuit op bezwaren van militaire zijde, aangezien de daarin gelegen magazijnruimte niet kan worden ontbeerd. Door een verbreding van de Brielsepoort wil men de toegang tot de vesting aldaar verbeteren.

Aan Rijkswaterstaat is door ons geadviseerd de tijdelijke bebouwing aan de Westzijde buiten de vesting zodanig in te richten, dat de daar nog aanwezige resten van de v.m. contrescarp zoveel mogelijk gespaard worden. Over de toelaatbaarheid van de verbreding van de Westkade, waarbij een gedeelte van de wal met bekledingsmuur zou moeten worden verwijderd, is nog overleg gaande met de Rijksdienst voor de Monumentenzorg.

De Staatssecretaris van O., K. en W. heeft aan de Minister van Verkeer en Waterstaat doen weten voor de vesting Hellevoetsluis als Monument van geschie-

denis en kunst grote belangstelling te hebben. Daarom zou Z.Exc. het betreuren, indien door bebouwing de tussen de uitwatering van de Quackse Polder en de Zuiddijk liggende bedekte weg met wapenplaats en glacis zou verdwijnen. Ook wordt bezwaar gemaakt tegen de afbraak van het op bastion V gelegen schietkatoenmagazijn.

De overdracht van dit vestinggedeelte aan Verkeer en Waterstaat wordt daarom afgewezen.

Leiden

De Dienst van Gemeentewerken was zo vriendelijk het oordeel van de Stichting te vragen over het stadsverkeersplan, waarbij in de omgeving van de molen „De Valk” twee nieuwe overbruggingen van de Rijnsburgersingel zijn ontworpen, gepaard gaande met een enigermate gewijzigd beloop van deze voormalige vestinggracht.

Het Dagelijks Bestuur heeft hierop geantwoord, het te betreuren, dat hierdoor de oorspronkelijke vorm van de Singelgracht aldaar moet worden aangetast. Het tracé van deze gracht ter plaatse (de scherpe uitspringende hoek) is n.l. de enige herinnering aan het bolwerk, dat daarachter gelegen heeft, op welks resten zich de molen „De Valk” nog verheft. Verzocht wordt z.m. een andere oplossing te zoeken.

Oostvoorne (kustbatterijen)

Op voorstel van een der begunstigers werden pogingen aangewend om in de v.m. kustbatterij met gerestaureerde kogelgloeioven een oud kanon geplaatst te krijgen. Op een desbetreffende vraag aan de directeur van het Nederland Wapen- en Legermuseum werd geantwoord, dat voor dit doel geen vuurmond beschikbaar is.

Zwammerdam

De Correspondent, de heer K. Dekker, vestigde er wederom de aandacht op, dat de resten van een retranchement bij Zwammerdam in het uitbreidingsplan van de gemeente Alphen a/d Rijn zijn komen te liggen en nu gevaar lopen te verdwijnen.

Aangezien van dit v.m. retranchement vermoedelijk niet veel meer over is dan een boomgaard met een sloot, konden geen maatregelen tot behoud overwogen worden.

ZEELAND

Biervliet

Het Dagelijks Bestuur beoordeelde het, van het Staatsbosbeheer te Bergen op Zoom, ter inzage ontvangen beplantingsplan voor een bastion te Biervliet, waarin een klein recreatiepark is geprojecteerd met een kleuterschool annex speelterrein. Onzerzijds werd hiertegen geen bezwaar gemaakt.

Hulst

Volgens mededelingen en waarneming bij het bezoek van onze adviseur, maakt de restauratie van de vestingwerken van Hulst goede vorderingen, met name de werkzaamheden aan de contrescarp en een der ravelijnen. Het door het Staatsbosbeheer ontworpen beplantingsplan gaf ons aanleiding tot enkele opmerkingen, welke ter kennis van deze dienst zijn gebracht. Ons bezwaar gaat voornamelijk tegen de voorgestelde uitvoerige struikbeplanting. Onze wens is een beplanting met hakhout, zoals oude prenten van vestingwerken dit doen zien (o.a. die van Groningen).

Het valt echter te betwijfelen, of de gemeente bereid zal worden gevonden de struiken geheel weg te laten, omdat dan de bestemming (openbare groenstrook voor passieve recreatie) niet voldoende tot haar recht zal kunnen komen. Er wordt nog getracht de gemeente te bewegen zich meer naar de wensen van Monumentenzorg en onze Stichting te richten.

De uitgegraven z.g. Dubbele Noort vertoont doorgangen op twee niveau's. De laagste is de zes meter brede waterpoort.

Daarboven waren twee landpoorten met valbruggen, door torens geflankeerd. De ontgraving geniet grote belangstelling en heeft in 1958 goede vorderingen gemaakt.

Retranchement

Op verzoek van het Gemeentebestuur van Retranchement heeft het Staatsbosbeheer een plan ontworpen voor een gedeeltelijke restauratie van de wallen en de aanleg van een openluchttheater met een parkeerterrein in het fort Nassau. Het plan voorziet tevens in het bijwerken van de taluds en het herstel van de gracht.

Na uitvoerige besprekingen en het aanbrengen van enkele gewenste veranderingen heeft het Dagelijks Bestuur zich met dit plan akkoord verklaard.

De Nederlandse Heide Maatschappij is door het Gemeentebestuur belast met het uitvoeren van het plan. Ook werd geen bezwaar gemaakt tegen het, door het Waterschap „Het Vrije van Sluis" doen afgraven van een oude zeedijk ten Zuiden van de vestingwallen van Retranchement.

Sluis

De uitvoering der in het vorig jaar gereed gekomen en goedgekeurde restauratieplannen voor de wallen van Sluis (jaarv. 1957 pag. 19) wacht op de uitslag van de besprekingen over het kostenvraagstuk. Het Gemeentebestuur wil de werkzaamheden laten uitvoeren door de D.A.C.W., waardoor lonen en sociale lasten voor 100% door subsidie gedekt kunnen worden. Voor de bijkomende kosten is echter de Gemeente ten dele aansprakelijk. Het Gemeentebestuur zoekt nog naar een dekking van die laatste kosten.

Vlissingen

Het overleg aangaande het behoud van de bedreigde bastions aan de Schelde te Vlissingen (zie jaarv. 1957 pag. 19) is nog niet beëindigd. Volgens de laatst verkregen inlichtingen is de kans niet uitgesloten, dat twee bastions toch nog enigermate boven de nieuwe glooiing zullen blijven uitsteken. Over het Oranjabolwerk wordt nog nader overleg gepleegd.

NOORD-BRABANT

Heusden

In het begin van het jaar leek het, gezien de activiteiten, welke in verband met een eventueel herstel van Heusden's wallen gaande was, of er eindelijk wat meer licht zou komen in deze zaak, waarvoor reeds in 1948 door de Grontmaatschappij een plan was opgesteld. Een reeds uitgeschreven vergadering waarin verder over deze kwestie gesproken zou worden, ging echter niet door en het scheen of van uitstel weer afstel zou komen.

Zelfs kwamen berichten door over afgravingen aan de v.m. Oud-Heusdense poort, zodat het er veel van had, of zou worden overgegaan tot verder slechten van het nog resterende, inplaats van herstel.

Tegen het eind van het jaar echter kwam het bericht, dat het Gemeentebestuur aan de Grontmaatschappij opdracht had gegeven om een restauratieplan te ontwerpen, zodat alles weer in een meer hoopvol teken is komen te staan.

Grave

Van de Provinciale Planologische Dienst in Noord-Brabant kwam de mededeling van een voorgenomen uitbreiding van het Meisjes-Blindenhuys te Grave, hetwelk zodanig zou komen te liggegh, dat het mogelijk wordt de oude Hampoort weer een functie te geven. Zij zal na de voltooiing van deze uitbreiding de toegangspoort van het kloostercomplex gaan vormen. Het Dagelijks Bestuur meende geen bezwaar tegen dit plan te moeten maken, doch heeft de P.P.D. wel in overweging gegeven om, teneinde het karakter van de poort als oude vestingpoort zoveel mogelijk tot uitdrukking te brengen, vóór de Hampoort een brugje te leggen en geen dam door het daar aanwezige water.

Steenbergen

Van de v.m. vestingwerken van Steenbergen zijn nog vrij veel resten aanwezig. Het Gemeentebestuur opverde het plan enkele van deze resten n.l. een der

Courtinewallen te herstellen en tot plantsoen te maken. Bij de uitwerking van dit plan zijn zowel het Staatsbosbeheer, de Ned. Heide Mij als de Gront Mij ingeschakeld. Aan het Dagelijks Bestuur van de Stichting werd reeds een plan ter beoordeling voorgelegd.

Onze kritiek hierop heeft ten gevolge gehad, dat een nieuw plan is ontworpen, waarmee accoord kon worden gegaan.

Een meer omvangrijk ontwerp, tot restauratie van de overige nog aanwezige wallen en grachten is in studie genomen door de Gemeente tezamen met onze Stichting.

Terheyden

Het Gemeentebestuur werd door ons attent gemaakt op het ontsierend karakter van een huisvuil-stortplaats, welke is ingericht in de onmiddellijke nabijheid van de historische Spinola-schans. Overwogen wordt hierin verandering te brengen.

Verder ligt het in het voornemen van genoemd Bestuur om de z.g. Kleine Schans (Kleine Warande), gelegen bij de kom der gemeente, met Rijkssubsidie gerestaureerd te krijgen. Onderhandelingen hierover met Monumentenzorg zijn gaande.

Willemstad

Voor het jaar 1958 werd de subsidie van het Rijk ten behoeve van het onderhoud der vestingwerken gebracht op f 3000,-. Een aanvullende subsidie, aangevraagd bij het Gemeentebestuur van Willemstad en Gedeputeerde Staten van N.-Brabant werd in het eerste geval afhankelijk gesteld van de goedkeuring van de Provincie en in het laatste geval ook na herhaling van het verzoek, afgewezen.

Door de Voorzitter, de Penningmeester en de Correspondent voor Willemstad werd ter plaatse een bespreking gehouden met Ir. Hemmen van de D.A.C.W. om te komen tot restauratie van de wallen tussen de bastions I en V, met name voor het opruimen van de oude bunkers. In verband hiermede werd aan B. en W. van Willemstad

gevraagd, of de Gemeente garant wil staan voor de kosten verbonden aan het opmaken van een plan door de N.H.M. en voor het tekort op de kosten van uitvoering door de D.A.C.W. (waarschijnlijk 100%).

De Stichting werd door het Hoogheemraadschap „de Brabantse Bandijk" aangeslagen in de Waterschapslasten. Hiervan is door ons ontheffing gevraagd.

In verband met de Delta-werken bleek het nodig te zijn, dat op onze erfpachtsgronden een keet en elders enkele woonwagens geplaatst werden. Hiervoor werd door het Dagelijks Bestuur, onder beding van de goedkeuring van het Ministerie van Oorlog, voor één jaar toestemming verleend.

Het Dagelijks Bestuur heeft zich kunnen verenigen met het plan van de Gemeente tot het maken van een nieuwe toegangsweg naar de stad, voorzover deze weg over de erfpachtgrond zal lopen. Eveneens kreeg de Gemeente vergunning tot het leggen van een loopbrugje over de z.g. walsloot nabij bastion V en het aanbrengen van een tap-put ten behoeve van het kampeerterrein in dit bastion.

Door een nieuwe pachtregeling voor het gebruik door derden van het viswater heeft de Correspondent een verhoogde opbrengst kunnen bewerken.

De Waterleiding-Maatschappij „West-Noord-Brabant" te Oudenbosch kreeg toestemming tot het leggen van een nieuwe buisleiding in de erfpachtgrond.

Aan de Eerst-aanwezend Ingenieur te Breda werd mededeling gedaan van afbrokkeling in de bekledingsmuur van een der buitendijkse bastions, die nog onder „Oorlog" behoren.

Woudrichem

De Grontmij te Utrecht werd in kennis gesteld van de opvatting van Monumentenzorg en van onze Stichting ten aanzien van de door de Gemeente gewenste brugaanleg ten Zuiden van de Westbeer, n.l. dat dit moet worden een brug alléén voor voetgangers en fietsers

met een op- en afgang over de wal, zoals die o.a. te Hellevoetsluis is aangebracht.

De Correspondent, de heer H. Voogd, kon, naar aanleiding van zijn waarschuwing ten aanzien van bovenstaande kwestie, worden gerustgesteld met de mededeling, dat ons Bestuur in dezen waakzaam is.

Pinsen (v.m. fort)

Onze mededeling over een afgraving (zie jaarg. 1957 pag. 21) had blijkens bericht van onze begunstiger, de heer A. van Loon, betrekking op het slechten van een heuveltje naast dit v.m. fort.

LIMBURG

Maastricht

Naar aanleiding van een knipsel uit de nieuwe Limburger vestigde onze Correspondent, de heer L.J. Morreau, onze aandacht op verbouwingsplannen van de huurster van het rechtergedeelte van het fort Koning Willem I (Speeltuinvereniging), welk bericht door ons aan de Rijkscommissie voor de Monumentenzorg werd doorgegeven.

De verdere restauratie van de Bossche fronten is nog steeds niet hervat.

AANWINSTEN

Schenkeningen werden ontvangen en in dank aanvaard:

1. van Mevr. C.M. Ritzema-Bos-Wierts van Coehoorn te 's-Gravenhage een stamregister van de familie Wierts van Coehoorn.
2. van dr. J.W. Wijn te 's-Gravenhage het aan Nederland gewijde nummer van de „Revue Internationale d'Histoire Militaire" waarin een artikel aan Kol. W.H. Schukking over Menno van Coehoorn en de Stichting, naar hem genoemd.
3. van de Directeur van het Koninklijk Huisarchief te 's-Gravenhage enige copieën van vestingssystemen (vermoedelijk getekend door de Kadet der Artillerie, Jhr. H.J.M. Dedel, die in 1838 is overleden).
4. van de heer H.C. Tesink te Zwolle een foto van de kogelgloeioven in de v.m. kustbatterij te Oostvoorne.
5. van de heer C.A. de Bruyn te Oegstgeest een artikelenreeks uit „Historia" van dr. B.D.E. Kraft over het beleg van Naarden in 1813.
6. van het Ministerie van O., K. en W. een exemplaar van A. Bicker Caarten „De molen in ons volksleven".

Verder werden weer ontvangen diverse jaarboeken, jaarverslagen en tijdschriften van Verenigingen en Stichtingen, waarmede door ons contact worden onderhouden.

Het krantenknipsel-archief werd uitgebreid:

- 198 PAMPUS. Klimrots op Pampus, uit: Nieuwe Leidsche Courant 28 febr. 1958.
- 199 CURAÇAO. Monumenten en Monumentenzorg op Curaçao, uit: O.K.W.Meded. 8 febr. 1958.
- 200 NIJMEGEN. Het Valkhof, historische overzicht, uit: Cobouw 14 juni 1957.
- 201 WEDDE. De Borg te Wedde, uit: Cobouw 19 juli 1957.
- 202 KLUNDERT. Klundert 600 jaar stad, uit: Cobouw 12 juli 1957.

- 203 HULST. Stadspoort ontdekt de Hulst, uit: Cobouw
21 juni 1957.
- 204 VALKENBURG. Verfraaiing van de Berkelpoort, uit:
Nw. Limburger 29 maart 1958.
- 205 NAARDEN. Het vestingmuseum, uit Delftsche Cou-
rant, 22 februari 1958.
- 206 NAARDEN. De stad Naarden, uit: Haagsche van
1805, 2 april 1958.
- 207 RAMMEKENS. Eens een machtig Zeeuws Kasteel, uit:
Legerkoerier april 1958.
- 208 HEUSDEN. De vesting Heusden op de tweesprong,
uit: Cobouw 25 april 1958.
- 209 VLISSINGEN. De strandmuur wordt weldra ver-
zwaard, uit: Nw.Rott.Courant 12 april 1958.
- 210 NAARDEN. Opening museum heeft stimuleren inte-
resse als eerste doel, uit: Gooi- en Eeml.
19 mei 1958.
- 211 NAARDEN. Vrienden der Vesting spraken over Ge-
neraal Krayenhoff, uit: Gooi- en Eeml.
17 mei 1958.
- 212 HELLEVOETSLUIS. Vesting om een stuk water te
omsluiten, uit: Nw. Leidsche Crt. 14 juli
1958.
- 213 TERNEUZEN. Was van oudsher een belangrijk mili-
tair-steunpunt, uit: Legerkoerier, mei 1958.
- 214 OOSTVOORNE. De kogelgloeioven bij Oostvoorne,
uit: Cobouw 27 juni 1958.
- 215 CULEMBORG. Historische beschrijving, uit: Nw.
Leidsche Courant 5 juli 1958.
- 216 HELDER DEN. Sloping fort Harssens, uit: Cobouw
29 november 1957.
- 217 HINDERDAM. Het water om Hinderdam, uit: De Golf-
slag 12 april 1958.
- 218 HINDERDAM. De zegepralende Vecht, uit: De Golf-
slag 30 april 1958.
- 219 HINDERDAM. De inval der Spanjaarden in de Veluwe,
1629, uit: De Golfslag 16 mei 1958.
- 220 HINDERDAM. Fort Hinderdam 1673, uit: De Golfslag,
28 mei 1958.

- 221 HINDERDAM. Hinderdam in 1600-1700, uit: De Golfslag 5 juli 1958.
- 222 HINDERDAM. Hinderdam in de Pruisische oorlog, 1787, uit: De Golfslag 27 aug. 1958.
- 223 HULST. Nederland uit de hoogte, uit: Blad Nat. Levensverzekeringsbank, 1 okt. 1957.
- 224 NAARDEN. 'n Wandeling door Naarden, uit: Nederlandse Post, augustus 1958.
- 225 DOESBURG. De Batterijen (Hoge en Lage Liniën), uit: Doesburgs Streekblad 8 oktober 1958.
- 226 NAARDEN. Naarden's deputatie biedt dr. Drees rekest aan, uit: Buss. Crt. 11 dec. 1958.
- 227 NAARDEN. De vesting-entrees moeten eerst worden verbeterd, uit: Gooi- en Eeml. 12 dec. 1958.
- 228 NAARDEN. De vesting wordt op korte termijn gerestaureerd, uit: Gooi- en Eemlander 15 dec. 1958.
- 229 MAASTRICHT. Onderaards Maastricht, doolhof van vestinggangen, uit: Volkskrant 23 dec. 1958.

BESLUIT

Overeenkomstig het gestelde in artikel 2 van het Huishoudelijk Reglement wordt dit jaarverslag, na door het Dagelijks Bestuur te zijn goedgekeurd, het Hoofdbestuur in zijn jaarlijkse vergadering aangeboden.

OEGSTGEEST, april 1959.

De Secretaris,

C.A. de BRUIJN.

Goedgekeurd door het Dagelijks Bestuur:

L.J. Spanjaardt Speckman,	Voorzitter.
L.J. de Lagh,	Ondervoorzitter.
C.A. de Bruijn,	Secretaris.
Mr. P.J. van der Mark,	Adjunct-Secretaris.
Jhr.ir. Six van Wimmeneum,	Penningmeester.
W.H. Schukking,	Adviseur.

Oegsgeest, 9 december 1958.

Aan de Heer Minister-President,
Voorzitter van de Raad van Ministers.

Geven eerbiedig te kennen, de besturen van:

HET KONINKLIJK OUDHEIDKUNDIG GENOOTSCHAP,
DE KONINKLIJKE NEDERLANDSCHE OUDHEIDKUNDIGE BOND,
STAD EN LANDE VAN GOOILAND,
DE BOND HEEMSCHUT,
DE STICHTING MENNO VAN COEHOORN,
DE STICHTING VRIENDEN VAN DE VESTING NAARDEN,
alsmede DE GEMEENTE NAARDEN,

domicilie kiezende ten huize van de Secretaris van
de Stichting Menno van Coehoorn, Piet Heinlaan 92 te
Oegstgeest,

dat de voormalige Vesting Naarden, met een ge-
schiedenis van het jaar 1350 af, in haar huidige
vorm het beste voorbeeld is van oude vestingbouw-
kunst in Nederland,

dat die vesting mitsdien voorkomt in de „Voor-
lopige Lijst der Nederlandse Monumenten van Geschie-
denis en Kunst”,

dat zij bij Koninklijk Besluit van 28 mei 1926,
Staatsblad nr. 156, werd opgeheven als vestingwerk,

dat daarna weinig meer is gedaan aan het onder-
houd van die vesting,

dat als gevolg hiervan in het bijzonder de mu-
ren, waarmede de wallen van de vesting zijn bekleed,
kentekenen van ernstig verval vertonen, hetgeen moge
worden gestaafd met de hierbij aangeboden foto's,

dat dit verval thans zo onrustbarend is geworden,
dat vrees bestaat voor het binnen korte tijd intren-
den van een toestand van praktische onherstelbaar-
heid,

dat de Stichting Menno van Coehoorn in het voorjaar van 1957 aan de Minister van Oorlog, onder wiens Ministerie de vesting tot heden ressorteert, in een telegram haar grote bezorgdheid heeft kenbaar gemaakt,

dat de Vesting Naarden blijkens bezoek en publicaties internationale belangstelling geniet,

dat het naar de mening van adressanten een algemeen landsbelang is dat dit monument voor het nageslacht bewaard blijft,

dat het hun bekend is dat met een algemeen herstel enige miljoenen guldens gemoeid zullen zijn,

dat door het beschikbaar stellen van f 100.000,— tot f 200.000,— per jaar het meest dreigende verval grotendeels zou kunnen worden gestuit en een geleidelijk herstel van de vesting zou kunnen aanvangen.

Redenen waarom adressanten zich tot Uwe Excellentie wenden met het eerbiedig en dringend verzoek te willen bevorderen, dat in de Rijksbegroting 1959 alsnog een voorziening wordt getroffen teneinde een begin van restauratie van de Vesting Naarden mogelijk te maken en het daarheen te willen leiden dat in de volgende jaren de restauratie kan worden voortgezet.

Hetwelk doende, enz.

De Voorzitter van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap

(w.g.) Six van Wimmenum.

De Voorzitter van Stad en Lande van Gooiland

(w.g.) Bonnerman.

De Voorzitter van de Stichting Menno van Coehoorn

(w.g.) L.J. Spanjaerd Speckman.

De Burgemeester van Naarden

(w.g.) N.J.C. Cramer.

De Voorzitter van de Koninklijke Nederlandsche Oudheidkundige Bond

(w.g.) M.D. Ozinga.

De Voorzitter van de Bond Heemschut

(w.g.) Bentinck.

De Voorzitter van de Stichting Vrienden van de Vesting Naarden

(w.g.) Berg.

MINISTERIE VAN FINANCIËN
DIRECTIE DER DOMEINEN.

AFDELING: INSPECTIES.

No. 7.

Onderwerp: Vesting Naarden.

's-GRAVENHAGE, 12 februari 1959.

Aan: het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap;
de Koninklijke Nederlandsche Oudheidkundige
Bond;
Stad en Lande van Gooiland;
de Bond Heemschut;
de Stichting Menno van Coehoorn;
de Stichting Vrienden van de Vesting Naarden;
de Gemeente Naarden.
Per adres: Piet Heinlaan 92,
OEGSTGEEST.

Uw gemeenschappelijke aan de Minister-President gericht
brief van 29 november 1958 werd mij ter behandeling overgedragen.
Van de inhoud van deze brief en de daarbij behorende stukken
nam ik met belangstelling kennis.

Voorshands moet ik volstaan met U mede te delen, dat het in de bedoeling ligt gedeelten van de vesting Naarden van het departement van Oorlog naar de dienst der domeinen van mijn departement in beheer te doen overgaan. Deze overgang wordt thans voorbereid. Het is mij thans niet mogelijk te beslissen of en zo ja in welke mate gelden beschikbaar zullen kunnen worden gesteld voor onderhoud en instandhouding.

DE MINISTER VAN FINANCIËN a.i.
Voor de Minister
DE PLV. SECRETARIS — GENERAAL,

PUBLICATIES

verkrijgbaar *) bij of door tussenkomst van de
 Stichting Menno van Coehoorn
 (aan te vragen bij het secretariaat Piet Hein-
 laan 92, Oegstgeest *tel. 01710-26184*
 Betalingen postgiro nr. 63844 t.n.v. de Stichting te Amsterdam).

Plaatwerk „De Wallen van Naarden"	f 10,--	
Boekwerk Naarden 1350 -1950 door C.A. de Bruijn en W.H. Schukking	" 5,--	
Het fort Rovers of (de) Rovere, door mr. J. Belonje	kosteloos	
Register op de jaarverslagen 1932-1955	idem	v
Jaarverslag 1932-1933	f 0,15	
" 1934-1935	" 0,15	
" 1936	" 0,10	
" 1937	" 0,10	1
" 1938	" 0,10	3
" 1939	" 0,10	8
" 1940	" 0,10	
" 1941-1945	" 0,30	
" 1946	" 0,10	
" 1947	" 0,10	
" 1948	" 0,10	
" 1949	" 0,10	
" 1950	" 0,10	
" 1951	" 0,10	
" 1952	" 0,10	—
" 1953	" 0,10	—
" 1954	" 0,10	—
" 1955	" 0,10	
" 1956	" 0,25	
" 1957	" 0,25	
" 1958	" 0,25	—
Plattegrond en profiel Oud-Nederlands Vestingstelsel	" 1,50	

*) Zolang de voorraad strekt.

Plattegrond, doorsneden en beschrijving

Nieuw-Nederlands, idem f 1,50

Atlas van historische vestingwerken in

Nederland:

deel I (Groningen-Friesland-Drenthe) leden " 4,--

niet-leden " 8,--

deel IIa (Overijssel)

leden " 2,50

niet-leden " 4,50

deel IIb (Gelderland)

leden " 3,50

niet-leden " 5,--

De Linie van Beverwijk door Dr. J. Belonje, kosteloos

I N H O U D

	blz.
Inleiding	1
Besturen, Commissiën en Correspondenten	2
Donateurs en Begunstigers	5
Financieel Overzicht 1958	6
Vergaderingen, bezoeken, excursies en contacten	6
Bemoeiingen van de Stichting ten aanzien van het behoud van Historische Vestingwerken	14
Drenthe	14
Gelderland	14
Noord-Holland	17
Zuid-Holland	20
Zeeland	22
Noord-Brabant	24
Limburg	27
Aanwinsten	28
Besluit	30
Bijlagen	31-33
Publicaties	34
Inhoud	36
